

Luku 6

Vapaa kilpailu hyödyttää kuluttajaa

Oppikirjan sivut 45 - 49

Markkinat

- Markkinat tarkoittavat paikkaa, missä **ostaja ja myyjä kohtaavat.**
- Historiallisesti markkinat olivat esim. kaupungin torilla.
- Nykyisin markkinat ovat laajentuneet: **kaupankäynti ei enää vaadi fyysistä tapaamista.**
- Markkinat on edelleen yksi talouden peruskäsitteistä.
- Tässä jaksossa selvitetään, miten markkinat toimivat.

Tehtävä 1.: Mitkä ovat markkinatalouden tyypillisiä piirteitä?

- **Markkinat = hyödykkeen tarjonta ja kysyntä kohtaavat.**
- **Hyödykkeen hinta määräytyy kysynnän ja tarjonnan mukaan.**
- **Jos hyödykkeestä on kysyntää, lisääntyy sen tarjonta.**
- **Yritykset kilpailevat keskenään.**
- **Kilpailun vaikutuksesta kannattamattomat yritykset karsiutuvat markkinoilta.**
- **Elinkeinovapaus takaa sen, että yritystoimintaa ei rajoiteta ilman riittäviä perusteita.**

Eri talousjärjestelmät

MARKKINATALOUS	SUUNNITELMATALOUS
• Liittyy kapitalismiin.• Yksityiset kansalaiset ja yritykset hallitsevat tuotantovälineitä.	• Liittyy sosialismiin.• Tuotantovälineet ovat valtion omistuksessa tai valvonnassa.
• Perustuu kilpailuun.• Kysyntä ja tarjonta määräävät tuotannon määrän ja hinnat.	• Valtio määrää tuotteiden hinnat ja tuotannon laajuuden.

MARKKINAMUODOT.

Täydellinen kilpailu

- **markkinat täysin vapaat =**
 - **niin paljon myyjiä ja ostajia, ettei yksi voi vaikuttaa hintaan**
 - **tuote kaikilla samanlainen**
 - **kaikilla osapuolilla täydellinen tieto markkinoista**
- **hyväksyttävä markkinahinta**

MARKKINAMUODOT

Monopoli (monopolimainen)

- **markkinoilla vain yksi yrittäjä**
- **määrää yksin tuotteensa hinnan**
- **syyt;**
 - laki
 - patentti
 - niukat luonnonvarat
 - tekninen osaaminen
 - tuotettava suuria määriä, jotta olisi kannattavaa
 - tuote ainutlaatuinen
 - Monopolimainen = suuret konsernit, fuusioituminen

**Esim. Alko, VR,
Veikkaus, RAY**

MARKKINAMUODOT

e) Duopoli

- **Markkinoilla kaksi yritystä (johtavaa)**

**Viking Line – Silja Line
(Tallink Silja → Tallink Group)
Kesko – S-ryhmä (Lidl)
Hesburger - McDonalds**

MARKKINAMUODOT

d) Oligopoli

- **muutama myyjä**
- **tuotteet samanlaisia tai erilaistettuja**
- **yritykset eivät mielellään muuta hintoja**
(kilpailijoiden olisi pakko reagoida)
- **uhkana hintasota** (ratkaisu: **kartellit**, mutta ovat kiellettyjä)
- **Hintojen jäykkyys, hintajohtajuus**

**Esim. bensiiniasemat,
meijerit, kahvinpaahtimot,
pankit, linja-autofirmat**

MARKKINAMUODOT

f) Monopolistinen kilpailu

- useita myyjiä
- tuotteet erilaistettuja
- tuotteiden erilaisuus antaa vapautta hinnan määrittelyyn (esimerkiksi kuluttaja on valmis maksamaan tietynmerkkisestä tuotteesta hieman enemmän)

Esim. kännykät, autokaupat, vaateyritykset, pikaruoka

Tehtävä 2.: Perustele väite:

Vapaasta kilpailusta on monenlaista hyötyä

- **Laskee hintoja tai ehkäisee niiden nousua.**
- **Yritysten on pakko panostaa laatuun ja tuotekehittelyyn.**
- **Hyödykkeiden valikoima on laajempi.**
- **Palvelu on parempaa.**
- **Kannattamattomat yritykset karsiutuvat pois.**
- **Yritykset, joiden tuotantomenetelmät ovat vanhanaikaisia ja energiaa kuluttavia joutuvat uudistamaan menetelmiään.**
- **Yritysten tulee huomioida toiminnassaan myös ympäristönäkökulmat tai eettiset näkökulmat.**

Tehtävä 3.: Ota kantaa väitteeseen: Yritysten välinen kilpailu heikentää tuotteiden laatua.

- **Kiristynyt kilpailu saattaa aiheuttaa houkutuksen käyttää halvempia materiaaleja. Yleensä halvalla ei saa hyvää laatua.**
- **Toisaalta hyödykkeiden kysyntä laskee, jos ne saavat huonon hyödykkeen maineen.**